

Q. D. B. V.
DE

DISSENSIONIBVS ICTORVM
MAXIME CIRCA
PROCESSVM
DENVNCIATIONIS
Kügen-Proceß
DICTVM

SVB MODERAMINE
MAGNIFICI ACADEMIAE H. T. RECTORIS
DN. GEBHARDI CHRISTIANI
BASTINELLERI

SAC. REG. MAI. POLON. AC PRINC. ELECT. SAX.
S. R. I. H. T. VICARII A CONSILII AVLAE COD.
PROF. PVBL. CVRIAE PROVINC. SENATVS ECCLESIAST.
ET SCABINATVS ASSESSORIS ATQVE ORDINIS
IVRIDICI SENIORIS EIVSDEMQUE

H. T. DECANI
PATRONI SVI SVORVMQUE STVDIORVM AMPLIFICATORIS
PIE COLENDI

IN AVDITORIO ICTORVM
D. II. SEPTEMBRIS A. R. S. 1815 CCXLV
DISPVTABIT AVCTOR
BENIAMIN RVDOLPHVS GERBER
MEFFERSDORFFIO - LVSATVS

BS

SS

VITEMBERGAE
PRELO EPHRAIM GOTTLOB EICHSFELDI
ACADEMIAE A TYPIS

207

OF

1885

INTROITVS

um specimine quodam academico
uirium mearum qualiumcunque
periculum facere oporteat, *de qui-
busdam dissensionibus in nostro de-
nunciationis processu* pauca literis
mandandi opportuna mihi uisa
fuit occasio. Hoc enim thema de
processu denunciationis, *Rügen Process* dicto, non
germanici solum et patrii iuris est, sed eius uiridem
quoque obseruantiam in foro ostendit. Quare illud
ad praesentem laborem suscipiendum, praeter alia, me
excitauit. Si qua porro argumenti amoenitas est, ea
profecto, de uariis Doctorum opinionibus in iurispru-
dencia differendi, infimo loco haud est ponenda. Quin
etiam futuro practico exacta iuris controuersi, eius-
que

que causarum, cognitio ad negotia feliciter expedienda quam maxime profit, nullus sanus facile dubitabit, siquidem, eiusmodi scientia instructus, omnes causas, quae illi uel extra iudicium, uel in ipso quoque iudicio, gerendae occurrunt, cautius atque certius ad finem perducere possit. Ordinem uero scribendi sequentem elegi, ut primum *de dissensione in iurisprudentia, eiusque causis, generatim*, deinceps *de iudiciis denunciatoriis, et processu denunciationis inde orto*, tandem *de dissensionibus quibusdam in processu denunciationis hodierno*, strictim et breuiter agere placuerit.

CAPVT I.

DE

DISSENSIONE IN IURISPRUDENTIA, EIVSQUE CAUSIS, GENERATIM.

§. I.

*Ex eadem iuris
interpretatione
debet esse eadem
iurisprudentia :*

Iurisprudentia est habitus leges interpretandi, easque ad facta controuersa applicandi. Qua ex definitione sua sponte sequitur, legum interpretationem, et applicationem, facere utramque iurisprudentiae paginam. Colligi porro exinde licebit, ex eadem, recte instituta, legum explicatione, earumque,
rite

rite facta, applicatione, unam omnino, eandemque, profluere debere iurisprudentiam. Vbi uero eadem ex interpretatione oritur iurisprudentia, ibi illam etiam, quoad hanc interpretationem, certam atque indubitatam esse oportet.

§. II.

At enim uero, teste. experientia, hodierna iuris-
 prudentia, ob iurium ex diuersis principiis in-
 terpretationem, tanta laborat incertitudine, tanto er-
 rore, ac dissensu, ut opinio stet contra opinionem,
 atque ius nostrum immensum aliarum super alias ac-
 ceruatarum legum cumulus merito dicatur. Id quod
 iam suo tempore LIVIVS lib. III. cap. 34. de iure
 Romano, cum illud in tantam legum molem paula-
 tim increuisset, asserere non dubitauit. Nec erubuit
 Ill. GRIBNERVS in *diff. de obseru. colleg. iurid.* §. 9.
 eorum traditis assentiri, qui flebilem hanc iuris no-
 stri confusionem, quae ex diuersa eiusmodi interpre-
 tatione orta fuit, his increpant uerbis: *Iurisprudenti-*
am forenseni nullis principiis niti, sed constituere con-
fusum corpus discrepantium opinionum, quod iure me-
liore, quam priscum chaos, rudis indigestaque moles
possit appellari: non ex regulis et principiis amplius
conclusiones, sed ex conclusionibus principia duci; adeo-
que in Legum Cultore patientiam tantum, et memori-

ant, quae ediscendis sententiarum farraginibus sufficiat, ingenium uero modicum, et iudicium fere nullum, requiri.

§. III.

Causae diffinitionis multitudine in iurisprudencia.

Inter eas refertur I. receptio exterorum iurium.

Cum, in causas tantae discrepantiae accuratius inquirere, operae pretium uideatur, mihi uero nec locus sit, nec animus, de discordia hac pluribus, quae huc pertineant, disserendi: spero, fore, ut non plena ac copiosa argumenti huius expositio, sed aliqualis tantummodo mentio, a me expectetur. Ut uero paucis demonstrem, qua ratione, et quibus ex causis, iurisprudencia nostra in tantam abierit incertitudinem, atque opinionum diuersitatem, in primis Receptionem Iuris Romani, Canonici, et Longobardici, his discrepantiis fores aperuisse, existimo, iuraque ista, simul ac in nostram irreperunt rem publicam, iuris nostri Doctores in uarias traxisse sententias et opiniones, certo certius est. Quis uero non intelligit, haec exterorum iura magis ad illorum, quam nostrae, rei publicae naturam atque indolem esse conformata? Cum igitur legis ratio omnis interpretationis sit anima, ad omnes hodie uitandas confusiones et diffinitiones in iurisprudencia nostra, necessario eius modi iura ex ueris suis fontibus et rationibus, modo restringendo, modo extendendo, ad nostram rem publicam,

cam, suadente scilicet pari legis ratione, caute sobri-
eque applicanda esse, censeo. At enim uero, ob re-
rum antiquitatem, unicuique interpretum de uera ac
genuina exterarum rerum publicarum natura non
constat, nec rationes legum, inde petitae, satis cogni-
tae sunt et perspectae, cum praesertim historia, huius
scientiae fons, magnis tenebris obruta sit. Quid ergo
mirum? quod, loco ueritatis certae, ex hisce princi-
piis dubiis uix aliae, praeterquam probabiles, con-
clusiones producantur, atque alter alterum in diuer-
sam et discrepantem trahat opinionem. Quam ob rem
interpretatio non potest non esse dissona, ac dubiis in-
uoluta quam maximis.

§. IV.

Accedit, quod multis in Academiis nullae fere, nisi *II. Falsa me-
thodus docendi
discendique in-
ra.* hae peregrinorum, leges doceantur, et funda-
menti loco ponantur. Qui docendi modus efficit, ut
patria nostra iura, quae obiter tantum, et, occasio-
ne oblata, adducuntur, uel plane incognita maneant,
uel, si qua horum scientia acquisita, rursus abeant in
obliuionem. Relictis autem Academiis, iura, quae in
patriam per usum et obseruantiam fuerunt introdu-
cta, potissimum sunt consideranda. Quod si uero
haec iura nostra in casu dubio uel restrictionem, uel
extensionem, exposcunt, rationes ex nostrae rei pu-
blicae

blicae statu forent petendae. Sed, animo in Academia iuribus tantummodo peregrinis imbuto, non possunt non nostrae rei publicae leges, earumque rationes, esse incognitae. Ex quo fit, ut Iura Germaniae explicentur ex Romanorum, aliorumque, legum indole, et Romana Iura uicissim ex Germanorum legibus saepius exponantur. Interpretatio igitur in ueris principiis ac fontibus non semper, et ubique, nititur, quoniam genuinae legum rationes partim ob temporis iniuriam ignotae manserunt, partim ob alias, quas recensui, causas neglectae fuerunt. Confugiunt tunc interpretes ad explanationem, quam saepius ex diuersis, dubiis, iisque interdum falsis principiis hauserunt, atque alter alteri expeditiorem, et solidiorem, sententiam obtrudere mirifice studet. Rebus ita comparatis, de discrepantia et dissensu Doctorum in iurisprudencia nostra haud ambigendum est.

§. V.

III. *Observantia.*

Porro Observantia, uelut tyrannus in linguis, saepius in iurisprudencia ad errores et dissensiones, in legibus interpretandis, occasionem praebet. Cum enim uniuersa fere iuris nostri peritia, et opinionibus sibimetipsis contrariis, et erroribus, plena deprehendatur, interpretes, de iure certo in hac uel illa causa titu-

titubans, illud, quod alii iterum atque iterum iuris esse iudicarunt, in eadem causa certè atque expediti iuris esse putat. Inde accidit, ut Observantia, quae ex continua repetitione uim suam trahit, iuris interpretandi fiat principium, quo dubii casus explicentur. Sed quis non animaduertit, tantum abesse, ut sola exempla ad regulas interpretandi referri possint, ut potius ueritates et conclusiones, ex iis natae, temere assumantur, adeoque legitima disquisitio rationis, quae ad scopum ueritatis perfectae ducit, postponatur. Damnum, quod ex eo resultat, optime describit *III. GRIBNERVS in Dissert. de Obseru. Colleg. iurid. §. 10.* quando ait: *Sed non solum hoc (scilicet contemptus iuris nostri) est, quod ex auctoritate illa Observantiarum oritur, incommodum. Longe grauiora inde descendunt damna, quae iurisprudentiam non minus, quam Rem publicam, non parum perturbant. Inter haec incertitudo iuris est, quae uix dici potest, quanta perniciēs sit ciuium, et quantas una pariat calamitates. Minime uero mihi hic sermo est de Observantia, quae in legibus et regulis interpretandi satis fundata est.*

§. VI.

Aequitas etiam, quae quidem ubique obseruanda, *IV. Aequitas arbitraria.* atque omnino necessarium est decidendi fundamentum, haud raro uarias excitat dissensiones, iurif-

B

que

que incertitudinem. Cum enim quisque, pro suo arbitratu, et non raro ob finem occultum, singularis aequitatis speciem sibi fingat atque excogitet, ac proinde decisio regulis aequitatis, generatim considerata; manifesto repugnet, non mirum est, quin diuersae et contrariae conclusiones exinde eliciantur, ac legis quoque positivae uigor detorqueatur. In primis autem hac ratione per iudicis arbitrium, cui ex aequitate iuris expositio relinquitur, vario modo, sub praetextu aequitatis, contra ueram Legislatoris mentem atque intentionem agitur. Quapropter Paulus in *L. 91. §. 3. de Verb. Oblig.* Celsi sententiam approbat, quod *in hoc genere* (quaestionum de bono et aequo) *plerumque sub auctoritate iuris scientiae permiscere erretur.*

§. VII.

*V. auctoritas
nimis magna
sententiarum.*

Praeter negligentiam addiscendi ea, quae ad fontes legum perspiciendos faciunt, dantur adhuc plures causae, eaeque singulares, quae, ratione interpretum, multas excitant controuersias. Cum autem hoc loco, unius tantum uel alterius causae facere mentionem, in animo sit, reliquas commemorare superfedeo. Silentio tamen praeterire nequeo, quod auctoritas sententiarum, quas Collegia iuridica pronunciant, ad incertitudinem hanc, et ius controuersum, multum

tum conferant. Quod si ius ob hanc rationem, quia Dicafterium ita censuit, certum creditur, ueritas iuris sub praeiudicio auctoritatis magis infirmatur, quam per uiam praescriptam exploratur. Collegia enim ob rationes modo recensitas uarias fouent opiniones, atque ius alio atque alio modo causis obuientibus accommodant. Differunt certe inter se mirum in modum, ita, ut alterum alterius sententiam modo affirmet, modo neget. Vñs quoque forensis quotidie docet, processuum euentus inde reddi dubios atque incertos, ita, ut uexationibus continuis dissensio illa Collegiorum iuridicorum clypeo sit firmissimo. Immo non tota solum Collegia diuersis reguntur opinionibus, sed unius etiam eiusdemque Collegii non est eadem sententia. Cum igitur iuris prudentum animus, ut iam dixi, maximam partem in eius modi principiis, tam dubiis, quam diuersis, fluctuet, et quamplurimae conclusiones tantum probabiles sint: fieri non potest, quin sententia, quae antea uera fuit uisa, relinquatur, et alia, ex aliis certioribus fundamentis magis perspecta, nunc eligatur, et praeferatur. Cuius modi dissensiones, causis generatim consideratis, ut exemplis quibusdam, in nostro denunciationis processu obuiis, illustrem, instituti mei ratio postulat.

CAPVT II.

DE

IUDICIIS DENVNCIATORIIS,
ET PROCESSV DENVNCIATIO-
NIS, INDE ORTO.

§. I.

*Iudicia denun-
ciatoria, in
quibus proces-
sus denuncia-
tionis moris
erat, breuiter
commemorantur.*

Ante tamen, quam exempla incertitudinis, ac iuris controuersi in processu denunciationis in foro Electorali Saxonico, profero, ab hoc scribendi genere haud alienum uidetur, ipsa iudicia denunciatoria, indeque ortum denunciationis processum, aliqua ex parte generatim contemplari. Sed cum uiri doctissimi, IO. CHRISTOPH. HERBORT *de iudiciis censoriis von Rüge, Gerichten*, et IO. CHRISTOPH. HARTVNG *de delatoribus, uulgo Rüge gemeistern*, publice quondam differuerint, atque praesertim III. GVSTAV. HENR. MYLIVS *in Exercit. Acad. de iudiciis denunciatoriis Saxonice, Rüge Gerichte dictis*, naturam et indolem horum iudiciorum, processuumque, satis perscrutatus sit, non opus erit, ut omnia, quae ad iudicia haec, eorumque processum, pertineant, fusius repetam, sed ea solum, quae ad rei nexum faciunt, breuiter commemorabo.

§. II.

§. II.

Germani, quorum mores, teste TACITO *Libr. de* ^{*Ex moribus*} *moribus German.* omnia olim constituebant iura, ^{*ueterum com-*} delicta, pro more illis consueto, inuestigare, punire, ^{*posita sunt no-*} et extirpare, allaborabant, ac secundum hos mores ^{*stra iudicia de-*} causis criminalibus praefecti iudicare solebant, CON- ^{*nunciatoria.*} RING. *de orig. iur. germ. Cap. I.* Iustus ille zelus, ad uindicanda crimina directus, apud illos tanti erat ponderis, ut eo ipso a delictis quamplurimi auocarentur. A moribus hisce plane singularibus ortum duxerunt iudicia illa denunciatoria, quae uulgo uocantur *Rüge* : *Gerichte*. Cuius uocis originem ac ueram uim Ill. MYLIVS in cit. *Exercit. de iudic. denunciat. Sax. Cap. I. §. 1 et 2.* pluribus explicat.

§. III.

Iudicia haec denunciatoria erant ea, in quibus omnes, ^{*Descriptio bo-*} iurisdictioni subiecti, statim die, comparere, et, per ^{*rum iudicio-*} fidem, iureiurando datam, delicta reuelare tenebantur. Postquam uero tota facies iterum atque iterum mutata, iudicia quoque illa saepius aliam induerunt formam, ita, ut iam origo, iam forma, iam finis, et causae eorum, alium constituerint procedendi modum.

§. IV.

Variaeque eorum species referuntur.

Prima enim illorum Iudiciorum Origo fuerunt mores et consuetudines ueterum Germanorum. Inuenimus, praeter ea, alias quoque horum iudiciorum species, quae in nonnullis Germaniae prouinciis ex nouo inuento prodierunt. Ex Ordinationibus enim, quas *cenforias* uocant, origo totaque indoles arcessenda est. Quarum prima fuit Ordinatio Censoria in Ducatu Würtembergico de A. 1559. Palatinae et Gothanae Ordinationes idem demonstrant. Quod ad formam eorum iudiciorum attinet, illius quoque plures species cernuntur. Celebrantur enim ritu solemni, habita scilicet formularum aliarumque solemnitarum ratione, isque ritus uocatur *die Hebung des Gerichts*. Solemnitates autem hae, quod ad uerba et res, ita differunt, ut, pro moribus cuiusque loci, permultas ac uarias species animaduertamus. Nec minorem producant differentiam finis horum iudiciorum, et causae, quae in iis uentilantur. Alia enim eo tendunt, ut omnia qualiacunque delicta communia, quae publicam priuatamque securitatem turbant, in iis indicanda sint. Alia de propriis certius alicuius generis criminibus tantummodo cognoscunt. Alia ob damna, agris, pratis, siluisque illata, instituuntur. Quibusdam in locis habentur

bentur die Jahr:Gerichte. In his ea, quae Dominus in rusticos exercet, iura, locique consuetudines, stato die, solemniter repetuntur, iique, qui officiis suis defuerunt, arbitrario puniuntur. Quae omnia plenius relata leguntur apud Ill. MYLIVM in cit. exercit. Cap. I. §. VIII.

§. V.

Horum autem iudiciorum, uarie, pro temporum ^{Conueniunt} locorumue ^{haec iudicia} differentia, celebrandorum, ut idea ^{per omnia,} certa et distincta formetur, definitionem, uel, si mauis, ^{quod ad simplicem procedendi modum.} descriptionem, addo. Sunt nempe ea iudicia solemnia, antiquo ritu celebranda, in quibus omnes iurisdictioni subiecti, stato die, comparere, et omnia delicta, eaque, pro cuiusque iudicii indole, aut communia, aut propria, sub fide iurisiurandi reuelare obstringuntur, ut de iis, quae non sunt altioris indaginis, interdum etiam de negotiis civilibus, causa breuiter de simplici et plano cognita, ius reddatur. Quamuis igitur haec iudicia, ratione originis, formae, finis, et causarum, quam maxime differant, conueniunt tamen per omnia in eo, ut simplex procedendi modus, qui moris maiorum fuit, in illis obtineat. Finis enim horum iudiciorum primarius est, ut causae leuiores ex aequo et bono decendantur, hac ratione, ut ex solo iudicis arbitrio, missis omnibus ambagibus, lites confe-

confestim dirimantur. Idcirco apices isti iuris infiniti, qui in hodiernam nostram iurisprudentiam ex tam uaria iurium ratione, et inde orta ambiguitate, sensim transierunt, in his iudiciis sibi locum non uindicant, sed cuique ius suum ea, qua fieri potest, celeritate tribuitur.

§. VI.

Processus summarius in causis lenioribus, opificum, etc. in primis iniuriarum, usitatus, natales suos debet simpliciter procedendi modo in iudiciis denunciari.

Initium igitur suum ex iudiciis illis, supra memoratis, eorumque simplici procedendi modo, ducit processus ille summarius, in Saxonia nostra Electorali usitatus, in quo causae leuiores, quae summam 50. florenorum Misnicorum, exclusis usuris, non excedunt, item causae commerciorum, politiae, opificum, etc. *Commerciens, Policens, Handwercks, Bau, Rechnungs, Gesinde, und Dienstbothen, Sachen,* et maxime iniuriarum, de simplici et plano tractari, atque ex bono et aequo decidi solent. Cum enim tanta legum multitudo, earumque anxia interpretatio, modum procedendi in nostris iudiciis fere inextricabilem fecerit, ut lites fiant infinitae, sumtusque impendantur plures et maiores, quam res, in litem deductae, aestimari possint, processus ordinarius et solemnis in causis, quae in *Recogn. Ordinat. Proc. Sax. El. Tit. I. §. 6. et Append. §. 2.* recensentur, sapientissimo consilio sublatum,

latus, atque in eius uicem minus solemnis, uel summarius, surrogatus est processus, quo eius modi res celerius, ut iam dictum, expedirentur. In causis iniuriarum summarius denunciationis processus, *Rügen Processus* dictus, Edicto Regio-Electorali *de Duellis de A. 1712. §. 22. et Recogn. Ord. Proc. Elect. Sax. Tit. I. §. 6. in f. et Tit. IV. §. 1.* speciatim confirmatus est.

CAPVT III.

DE

DISSENSIONIBVS IN PROCESSV
DENVNCIATIONIS IN FORO
SAXON. ELECT.

§. I.

Ex iis, quae ante dixi, apparet, processum de-
 nunciationis summarium esse, et prorsus irregularem, in quo ea, quae ad rigorem processus ordinarii spectant, non obseruantur, sed causae celeriori modo et sine ambagibus tractantur et deciduntur. Hoc in processu etiam iudicibus, qui causas cognoscunt controuersas, laxior arbitrandi potestas

In processu denunciationis non eadem est interpretatio.

C

ftas

stas permittitur. Exinde autem nouae oriuntur querelae et lamentationes de iure dubio atque incerto. Nec defunt plausibiles rationes, siquidem res, quae ab arbitrio iudicis pendent, certis limitibus circumscribi nequeunt. Itaque, in isto processus genere, uia diuersis opinionibus multifarie aperitur, et pleraeque conclusiones in numerum uagarum atque incertarum referri merentur. Negare tamen non audeo, quin conclusiones, ex bono et aequo fluentes, certae ac definitae sint, ex causis uero supra adductis, quae omnem iurisprudentiam reddunt ancipitem, arbitrium iudicis, quod in bono et aequo uersatur, opiniones quoque diuersas parere, non inficiandum.

§. II.

*Multae porius
dissensiones in-
ueniuntur.*

Ergo in processu denunciationis, in foro Saxon. Elect. usitato, dubiam omnino et dissonantem inuenimus interpretationem. Cum enim processus ille sua natura mixtus sit, et primario secundum normam Edictorum Reg. Electoral. de Duellis, aliorumque postea promulgatorum, praescriptam, quae in ueterum iudiciis denunciatoriis moris erat, de simplici et plano tractandus, uariae dissensiones exinde emerferunt. Nam quamplurimi in rebus, discrete non de-

cisis

cis, principia boni et aequi, quibus maiores in iudiciis denunciatoriis utebantur, neglexerunt. Quod autem regulariter omnia, quae in Mandatis Regio-Electoralibus dilucide definita non leguntur, ex uetere processu denunciationis simplici reperenda sint, declarat §. XXII. Edict. de Duell. de anno 1712. ubi processus denunciationis in causis iniuriarum his uerbis corroboratur: *Nach Art des in hiesigen Landen hergebrachten Rügen, Processus, summarisch verfahren u. werden soll.*

§. III.

Venio nunc ad id, quod, nescio, an primum esse debuerit. Putarunt nempe multi iudices et iuris practici, quod per cit. §. 22. Edicti Regii de Duellis, anno 1712. promulgati, ille modus de simplici et plano procedendi, qui apud ueteres in iudiciis denunciatoriis moris erat, neutiquam fuerit introductus, sed, *Asque ex incepta interpretatione §. 22. Edicti Regii de Duell. de anno 1712. plurimi errores et abusus oriri sunt.* sublatis ad palinodiam et aestimationem actionibus, ordinarius ac solemnissimus tantum processus abolicus, et in huius locum processus summarius, simpliciter talis, suffectus sit. Ex quo erroneo principio erroneas etiam ac discrepantes resultasse opiniones, per se patet. Huc pertinent dissensiones in transmittendo exemplo denuncia-

nunciationis, atque in concedendis dilationibus, siquidem earum spatium, loco quatuordecim dierum, alii ad quatuor septimanas, aliique ad terminum Saxonicum, extendi uoluerunt. Admittendam quoque esse rei denunciati comparitionem per mandatarium, aliqui crediderunt. Atque in dissentiendo eo usque progressi sunt, ut et probationem, pro exoneranda conscientia susceptam, in hoc denunciationis processu licitam esse statuerint. Quae autem omnia cum naturae ac indoli processus denunciationis, qui solam ueritatis explorationem per celeritatem et aequitatem pro fine habet, aduersentur: non potuit non fieri, quin confusio exinde emerferit, et processus iniuste protractus fuerit. Ad confirmanda mea asserta pro uoco ad Rescripta Regia, die 4. (7.) Martii anno 1716. et die 19. Februarii anno 1721. data, in quibus hae res controuersae recensentur, et deciduntur.

§. IV.

Aliae dissensiones post Rescriptum Regium de anno 1716. enatae.

Quaquam, compositis istis litibus, certa stat regula, quod processus noster in capitibus, expresse non decisis, secundum simplicem procedendi modum, maioribus olim usitatum, nach Art des in hiesigen

San-

Landen hergebrachten Rügen: Processus, instituentus sit, alios tamen abusus contra istam regulam denovo irrepisse, satis superque testatur Regium Mandatum nouiss. d. d. i. Iulii A. 1737. Nonnulli enim iudices et causarum patroni, immo partes quaedam, denunciationes, scripto comprehensas, etiam in leuioribus iniuriis, contra rusticos, uel homines ex ciuico ordine, inferioris sortis, ore prolatis, desiderarunt. Iudices praeterea aduocatos admiserunt, scriptas citationes expediuerunt, denunciationum apographa cum reis denunciatis communicarunt, iurisiurandi de- et relationibus, longisque disceptationibus, nostra lingua *rechtlichen Verfahren*, locum dederunt. Cum autem illa omnia contra naturam huius processus repugnent, ea laudato saluberrimo Mandato uetita et prohibita fuerunt.

§. V.

Remanferunt uero hae inter Doctores diffensiones: *De contro-
uersia huius loci,
nondum decisa.*
utrum statim, facta denunciatione, et ante emit-
tendam iudicis citationem, documenta illa, quae ad
causam faciunt, et in denunciatione uel generatim uel
speciatim inducuntur, originaliter producenda, uel et-
iam nominati testes, praestito iureiurando, examinan-

di sint? an uero, his deficientibus, denunciāns, priusquam pars denunciata citeretur, fundamentum denunciationis suae iurato corroborare debeat? Aientem tuetur sententiam *Ill. MENCKEN in Obseru. circa Process. Sax. §. 3. seqq.*, addito tamen in §. 10. hoc temperamento: iurata unius testis depositionem ante citationem sufficere, si plures testes a denunciante nominati sint, reliquorum uero testium examen differendum esse, usque dum a reo facta sit responsio. Haec autem in totum *Ill. KRESS. in Diff. de quibusc. Obseru. aequitati repugn. circa Process. Denunc. in foro Saxon. Cap. 2. §. 1. seqq.* et ex parte *Ill. KEMMERICH. in Diff. de Denunc. iniur. Sax. §. 20.* negat.

§. VI.

*De aliis eius
modi contro-
uersis indeci-
fi.*

Aliam animaduerto dissensionem in eo casu, quando denunciāns statim ab initio testes nominat, illi uero in examine nihil, quod ad rem facit, deponunt. Quo in casu dubitatur, an nihilominus denunciānti iurata denunciationis suae assertio permittenda sit? Id quod *Perill. Liber Baro de WERNHER Vol. V.*

P. VIII.

P. VIII. Obs. 378. pag. 637. affirmandum putat, et praedicio responsi, ab Ordine Iurid. Vitembergenfi M. Mart. 1721. ad requisitionem des Raths der Altstadt Eisleben in causa N. N. dati, confirmat. Cum autem dubium uideatur, num denunciatus ad eius modi iurata assertionem sine ullo discrimine, siue testes adsint, siue deficiant, admittendus sit? de hac re idem Ordo, ab eodem Senatu quaesitus, respondit: ab illa iurata assertionem abstinendum esse, si testes haberi possint. Inter istas sex quaestiones, quas *Perill. WERNHERVS in Supplem. Nou. ad P. V. Obs. 122. Vol. VII. pag. 603. seq.* adducit, huc pertinet quinta. Senatus Islebiensis interrogabat: Ob jeder Denunciant, ohne Unterscheid, es mögen Zeugen vorhanden seyn, oder nicht, zur endlichen Bestärkung seiner Denunciation zu admittiren, und sodann, nach abgelegtem Eyde, ohne Vernehmung derer Zeugen, so gleich auf das Purgatorium zu erkennen sey? Ad quam modo laudatus Ordo *pag. 607. n. 7.* ita respondit: Dieweil obangeregtes vom 7ten Martii (1716.) ergangene allergnädigste Mandat des ausdrücklichen Inhaltes, daß
in

in denen casibus, wo, in Ermangelung des Beweises, bey denen Iniuriën es auf den Eyd ankommt, der Kläger zu eyndlicher Bestärkung seiner Denunciation, und Beklagter, nach dessen Erfolg, zu Leistung des Purgatorii, vertheilet werden soll, und daraus, und deme, was wegen der Gewissens-Vertretung vorhergeheth, daß die Intention des Legislatoris dahin gerichtet, daß, statt des iuramenti calumniae, die eyndliche Bestärkung der Denunciation von Klägern, statt des Haupt-Eydes aber das Purgatorium von Beklagtem geschworen, und dieses nur in dem Fall, wo, in Ermangelung des Beweises, der Kläger der Eydes-Delation sich gebrauchet, also gehalten werden solle, sich deutlich veroffenbahret,

So mag in dem Fall, da Zeugen vorhanden, und zu Beybringung derer denunciirten Iniuriën angegeben werden, der Kläger so fort zur eyndlichen Bestärkung seiner Denunciation nicht gelassen, noch darauf dem Beklagten das Purgatorium auferleget werden. Nec rei, sub poena confessi et conuicti citati, contumacia omni caret dubio ac differentia. Putat e-

nim

nim *Perill.* WERNHERVS *Vol. V. Part. VII. Obs.* 197. pag. 389. n. 2, citatum in causis iniuriarum sub poena confessi et conuicti pro contumace haberi non posse, nisi denunciatio iureiurando confirmata, uel per testes probata, aut saltem indiciis quibusdam reus grauatus sit. Ita Ordo Vitembergensis *M. Dec.* 1720. ad requisitionem der Interims-Verwaltung des Stiffts Naumburg zu Zeig, in causa Christian Friedrich Schallers, contra L. Heinrich Ludewig Sorgen, und Friedrich Stieglebern pronunciauit, his uerbis usus: Daß, gestalten Sachen nach, und in Ansehung, daß Christian Friedrich Schaller seine Denunciation weder beschworen, noch durch abgehörte Zeugen beygebracht, folglich der Rügen-Proceß, nach dem Allergnädigsten Duell-Mandat, und dem vom (4.) 7ten Martii 1716. ausgelassenen Edicte, noch nicht gnüßlich instruiert gewesen, gedachter L. Sorge und Stiegleber noch zur Zeit pro confessis et conuictis nicht zu achten, auch die verursachten Unkosten zu erstatten nicht schuldig, sondern es sind dieselben, wenn obigen Mängeln zu

Allergnädigsten Mandate, zur summarischen Vernehmung über die angebrachte Denunciation, mit Ertheilung einer 14tägigen Frist, sub poena confessi et convicti vorzuladen, ferner darauf in der Sache, sowohl derer Unkosten halber, zu beschehen, was recht ist.

V. R. W. Atque Ordo etiam Vitembergensis, secundum *Perillustr. WERNHERVM in Suppl. noui ad P. V. Obs. 122. Vol. VII. pag. 604. n. 6. et pag. 608. n. 8.* eum, qui in termino non comparuit in persona, sed in scriptis ad denunciationem respondit, simpliciter pro confesso et convicto declarandum esse, censuit. Senatus enim Islebiensis M. Mart. 1721. inter alias hanc quaestionem formaue-
rat : Wenn der Denunciat in dem zu seiner Vernehmung angesetzten Termin, oder auch vorher, an statt persönlichen Erscheinens, schriftlich ein-
kommt, und auf die Denunciation antwortet, oder auch nur ein und anders zu seiner Nothdurft ein-
wendet, und den Termin rückwendig zu machen sucht, ob sodann der Iudex, daß dessen schriftliches Einwenden nicht statt habe, zu resoluiren, und zu-
gleich

gleich einen anderweiten Termin zu praefigiren, nöthig habe, oder, ob der Denunciat, welcher einmahl sub poena confessi et conuicti vorgeladen, ohne fernere weitere Ansetzung eines Termins, pro confesso et conuicto gehalten, und condemniret werden möge? Cui Ordo Vitembergensis sequens responsum dedit: Dieweil in diesen Churfürstl. Sächß. Landen das schriftliche Einbringen inögemein nicht zulässig, und wenn einer, der sub poena confessi et conuicti auf die Klage sich einzulassen vorgeladen, solches in Schriften verrichtet, er nichtsdestoweniger pro confesso et conuicto gehalten wird, hierüber das geschärfte Duell - Mandat §. 22. des Inhalts ist, daß, bey unterbleibender Erscheinung, auf die sub poena confessi et conuicti beschehene Ladung, die Condemnation, nach Anleitung der Denunciation, erfolgen, und dem contumaci keine weitere Deduction gestattet werden, sondern bloß die Exceptiones non rite factae insinuationis et impedimenti legitimi vorbehalten seyn sollen: So erscheint daraus allenthalben

conuicti vorgeladen, es sey denn, daß er ob impedimentum legitimum Prorogation suchet, ohne anderweite Ansetzung eines Termins, auf erfolgtes Aufsenbleiben, pro confesso et conuicto zu halten, und mit keiner weitem Deduction, als termini angusti, non rite factae insinuationis, et legitimi impedimenti, zu hören sey.

B. R. B.

S. D. G.

*

*

*

So recht, gelehrter Freund, so kanst
Du freudig scheiden,
So giebt man recht entzückt den leß-
ten Abschieds-Ruß;
So darff die Großmuth nicht den frohen Vor-
wurf leiden,
Den sich die Thorheit oft verdrüsslich machen
muß.
Da plagt ein solcher Geist sich mit verhaßten
Kummer,
Er sieht der Weißheit-Schloß mit nassen Au-
gen an,
Er lästert auf sich selbst, und flucht der Wollust-
Schlummer,
Und was sonst dieses Gift noch mehr an ihm
gethan.
Hingegen, wer der Zeit gebührend wahrgenommen,
Und solche ganz allein auf Kunst und Fleiß ge-
wandt,

Ein kluger wendet demnach die annoch muntern
Kräfte

Und seiner Sinnen-Kraft so gleich zur Weiß-
heit an;

Er schärfset den Verstand durch rühmliche Ge-
schäfte,

Verläßt den Laster-Steg und geht auf sicherer
Bahn.

Kein Vorthail blendet hier den Enfer, das Be-
mühen,

Bleibt der verheißne Lohn gleich lange ausgesetzt;
So wird er nicht darum von ihrer Seiten fliehen,

Er weiß, daß der Verzug zu rechter Zeit ergößt.

Diß alles kan man jetzt an Deinem Beyspiel sehen;

Du warst, gelehrter Freund, der rechten
Weißheit treu,

Drum lauß Du auch mit Ruhm in Ehren-Kampf
bestehen;

Die Wahrheit spricht mich hier von allen
Schmeicheln frey.

Wie eysrig war Dein Fleiß die Rechte zu erlernen,

Du gabst der Themis gleich die ihr geweyhte
Hand,

Drum

Drum kontest Du Dich leicht von jener Schaar
entfernen

Die nach der Laster-Bahn mit voller Wuth
entbrannt.

Die Lehrer, welche Du zu Führern auserlesen,
Die stellten Deinem Fleiß ein Bild und Mu-
ster dar;

Nur Schade! daß diß Bild Dein Bruder selbst
gewesen,

Der in der besten Blüth schon reif zum Tode war.

Die Weißheit klagte Ihn, und Deiner Eltern
Hoffen

Schiën damahls ganz umsonst. Jedoch Dein
muntrer Geist

Hat solches iest mit Lust fast mehr als übertroffen;

Wie, wenn ein Phoenix selbst aus eigner Asche
steigt.

O! dürffte diesen Tag Dein treuer Vater
schauen,

Die Freude würde noch gewiß vollkommner seyn;
So aber lebt Er dort in jenen Himmels-Auen.

Indessen soll mein Wunsch Dich werthen
Freund begleiten.

Dir folget Ehr und Ruhm, Du bist derselben
werth.

Ich sehe allbereit die frohe Zeit von weiten,
Da Dir des Glückes = Hand ein schöner Loosß
beschert.

Erfülle meinen Wunsch und werthen Mutter
Hoffen;

Doch trenne niemahls nicht das edle Freund-
schafft's = Band.

Und steht dereinst Dein Herz der keuschen Liebe
offen,

So mach auch diese mir als Deinem Freund
bekannt.

Mit diesen Zeilen wolte dem Herrn AVCTORI
zu seinem rühmlichst abgelegten Specimine
aufrichtigst gratuliren

Christoph Gottfried Bulsius,

aus Wittenberg,

Candidat. Prax. et Notar. Publ. Caesar.
immatriculatus.

OPP.

* * * *

VA 1523363